

повинен перетворити вхідну інформацію у доцільний вплив на об'єкт, причому це перетворення можливе завдяки співставленню інформативних оперативних образів текучого та заданого станів об'єкту.

У доповіді сформульовані інженерно-психологічні вимоги до засобів відображення інформації з урахуванням психофізіологічної структури діяльності льотчика. Наводяться приклади характерних недоліків існуючих систем відображення пілотажної інформації, пов'язаних з порушенням визначених вимог.

АНАЛІЗ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВОЄННИХ ДІЙ

М. Ю. Дергоусов

Харківський національний університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Питання міжнародного гуманітарного права, якими б вони не були різноманітними й складними, можуть бути зведені до основної проблеми – установавання рівноваги між вимогами гуманності й військової необхідності.

Міжнародне гуманітарне право, що застосовується в збройних конфліктах, представляє собою сукупність принципів і норм, що регулюють відносини між воюючими сторонами, їх відносини з нейтральними країнами, що встановлюють правила, поведіння з військовополоненими, пораненими, хворими й цивільним населенням з метою захисту жертв війни, вибору засобів і методів ведення збройної боротьби. Міжнародне гуманітарне право визнає дві категорії збройних конфліктів. Розпізнавальною ознакою тут служить державний кордон: війна між двома або більшим числом держав вважається міжнародним збройним конфліктом, а збройні зіткнення, що відбуваються в межах території однієї держави, – не міжнародними (внутрішніми) збройними конфліктами.

У період ведення бойових дій, важливим є питання про співвідношення міжнародного гуманітарного права, що застосовується в збройних конфліктах, з воєнною необхідністю. Причинами виникнення збройних конфліктів неміжнародного характеру є:

- порушення прав меншостей населення держав;
- недотримання прав людини й громадянина з боку державних органів влади;
- нездатність публічної влади управляти країною, забезпечувати законність і правопорядок у країні, у результаті чого різні угруповання населення починають між собою боротьбу за владу;
- конфесійні протиріччя між різними релігіями;
- націоналізм, расизм, нетерпимість до інших народів.

Твердження, що міжнародне гуманітарне право слід в обов'язковому порядку розповсюдити на ситуації збройного протистояння всередині країни, не має правової основи. Необхідно створити такий міжнародний

правопорядок, при якому державам буде вигідно проектувати норми міжнародного гуманітарного права на внутрішньо-національні відносини. Такими умовами можуть бути:

– по-перше, усвідомлення державами того, що неконтрольоване насильство й смертоносна зброя завдають під час громадянських війн такі ж страждання й руйнування, як і під час воєн між державами.

– по-друге, після Другої світової війни великий розвиток одержала ідея прав людини.

Джерелами міжнародного гуманітарного права, що застосовуються в період збройного конфлікту неміжнародного характеру, є:

– по-перше, загальна ст. 3, чотирьох Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р. Важливість даної статті визначена тим, що вона являє собою перелік правил, які, як було заявлено Міжнародним судом у його розв'язку від 27 червня 1986 р. з приводу суперечки між Нікарагуа й США, є вираженням принципів гуманності.

по-друге, Додатковий протокол II до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 р., прийнятий 8 червня 1977 р. Протокол складається з 28 статей і розвиває положення загальної ст. 3, він розширює гуманітарний захист під час громадянських воєн. Однак ст. 3 застосовується в усій повноті для учасників Женевських конвенцій і носить обов'язковий характер, особливо для держав, що не ратифікували Протокол II.

– по-третє, звичаєве право. Разом з невеликим за обсягом (писаним) міжнародним договірним правом (Женевські конвенції, Додаткові протоколи до них і т.п.), існують неписані правила звичаєвого права, що обмежують насильство у внутрішніх конфліктах.

– по-четверте, спеціальні угоди між урядовими військами й повсталими, що перебувають у конфлікті.

Збройний конфлікт неміжнародного характеру, відрізняється від міжнародного збройного конфлікту:

а) наявністю ворожих організованих дій між протиборчими силами тієї самої держави;

б) фактичною участю в бойових діях збройних сил протиборчих сторін, включаючи поліцейські підрозділи;

в) застосування зброї;

г) колективний характер виступів (окремі антиурядові виступи, випадки порушення конституційного ладу в країні, виникнення обстановки внутрішньої напруженості не належать до категорії збройного конфлікту неміжнародного характеру);

д) певний ступінь організованості повстанців і наявність органів, відповідальних за їхні дії;

е) володіння частиною території відповідної держави, контроль над нею (повсталі повинні мати не тільки частину території, але й ефективно здійснювати на ній функції влади, у тому числі планувати й вести воєнні дії);

ж) невелика тривалість і безперервність збройного конфлікту. Окремі, епізодичні виступи недостатньо організованих груп не можуть розглядатися як збройні конфлікти неміжнародного характеру.

Нормативно-правове регулювання воєнних дій відбувається на міжнародному та національному (державному) рівнях. Міжнародна спільнота, незважаючи на курс встановлення «вічного миру», все ж створює міцну та структуровану систему «воєнного права». Також існує система принципів міжнародного права, що встановлюють основоположні цінності, які не повинні порушуватися у воєнному конфлікті. Сьогодні на міжнародному рівні виробилася значна нормативна база правового регулювання воєнних дій, яка хоча і потребує подальшого вдосконалення, пристосування до часових змін суспільства, поколінь та технічного прогресу, все ж є потужним регулятором відносин та гарантує певний рівень безпеки на міжнародному рівні.

ПСИХОЛОГІЧНА РОБОТА З ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМИ –УЧАСНИКАМИ АТО

І. Лозовий

Харківський національний університет Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба

Війна в Україні актуалізувала проблему посттравматичного стресового розладу (ПТСР). Результати міжнародних досліджень у країнах, де відбувалася війна, показують, що поширеність ПТСР серед осіб, які перебували в зоні бойових дій (як військових, так і мирних жителів), зростає вдвічі і сягає 15 - 20 %. При цьому, як свідчать дослідження, більшість осіб, які пережили психотравмуючу подію, не матиме жодних проблем із психічним здоров'ям; значна кількість людей із ПТСР одужує спонтанно. Тож важливо не перебільшувати проблему, але водночас і не мінімізувати її. Важливо також усвідомлювати і те, що у значної частини осіб, які пережили психотравмуючу подію, проблеми у сфері психічного здоров'я виникатимуть не одразу, а можуть з'явитися за якийсь час. Варто пам'ятати, що ці проблеми можуть проявитися не лише як ПТСР, а й у формі інших розладів, зокрема: зловживання психоактивними речовинами, депресії, тривожні розлади, порушення контролю, спалахах злості та ін.. У значної частини військовослужбовців Збройних Сил України, які постраждали в результаті участі в збройному конфлікті, спостерігаються психогенні розлади. Це вимагає оперативної оцінки їх стану, прогнозу розвитку розладів, проведення всіх можливих лікувальних і реабілітаційних заходів. У міжнародній реабілітології є термін «якість життя», який пов'язаний зі станом здоров'я.

Учасники збройних конфліктів є специфічним контингентом, який вимагає багатопрофільної реабілітації, а інваліди з їх числа можуть бути виділені в групу особливої соціальної значимості, оскільки серед ветеранів, які були вперше визнані інвалідами, понад половини – особи працездатного віку.